

HET LAATSTE OORDEEL IN DE GROTE KERK TE ALKMAAR

In het jaar 1886 werd het „Laatste Oordeel”, dat zich als plafondschildering in de ronding van het koor bevindt, wegens verval, door mijn schoonvader, de timmerman J. van de Poll, daaruit gesloopt en verkocht en naar Utrecht gebracht. Na vele omzwervingen is het bij de restauratie van de Grote Kerk weder op zijn oude plaats aangebracht, nadat het hersteld en opnieuw door bekwame hand was bijgeschilderd.

Het verdere gedeelte van het plafond boven het koor, werd het volgende jaar onderhanden genomen door de timmerman W. Vasbinder en het afkomende hout als brandhout verkocht, bij openbare verkoping, op het Hofplein. De vakken van het plafond waren ook van schilderwerk voorzien met, vermoedelijk, de emblemen van de gilden. Hoewel de afkomende planken ten dele verrot waren, bleven er toch nog wel stukken over die te gebruiken waren.

Mijn schoonvader kocht een aantal van die planken die een plaats kregen op de zolder van zijn werkplaats.

Het was in het jaar 1913, dat een broer van mijn schoonvader, oom Piet, in de werkplaats bezig was en een van die oude eikenplanken moest gebruiken, een plank waarop vaag nog enig schilderwerk aanwezig was, toen een opkoper passeerde, die de plank zag en oom Piet vroeg of hij nog meer van die planken had. Er waren er 39. Hij wilde ze kopen en bood 10 cent per stuk. Oom Piet zei tegen mijn schoonvader: „Jan, nu kan je van die oude rommel afkomen, Visser wil er f 3,90 voor geven, je moest ze nu maar opruimen.” En opa zei: „Verkoop ze dan maar.” Het geval wilde, dat ondergetekende bij dit gesprek aanwezig was en zei: „Opa, dat moet u niet doen, als die opkoper er wat in ziet, zijn ze veel meer waard.” „Wat wou je er dan mee?” zei hij en ik antwoordde: „Ik wil er wel eens naar informeren en als ze werkelijk van waarde zijn, zou ik ze nog liever aan de Musea cadeau doen.”

Het geval wilde dat het vacantie was voor de kinderen en wij ons voorgenomen hadden om 's middags naar Bergen te gaan. Dat was voor mij een gelegenheid om bij de heer Veldheer, de kunstschilder, te informeren of hij daar belangstelling voor had.

Juist toen wij uit de tram stapten, passeerde daar de heer Veldheer en ik vroeg hem of hij interesse had voor oud kerkhout afkomstig uit de Grote Kerk te Alkmaar. De toedracht der zaak hem vertellende, zei hij, dat hij persoonlijk geen interesse had, maar dat ik mij maar eens moest wenden tot jhr van Riemsdijk, toenmalig hoofddirecteur van het Rijksmuseum. Ons gezelschap was inmiddels de Eeuwigelaan ingelopen en toen ik hen had ingehaald, vroegen zij wat mijnheer Veldheer gezegd had. Ik vertelde hen wat hij gezegd had en mijn schoonvader zei: „Ach jongen, wat haal je je toch een drukte op de hals, maar als je het wilt doen, ga je gang.” Dus schreef ik de heer van Riemsdijk, die zond een paar dagen later een telegram dat hij zou komen kijken en toen had je de poppen aan het dansen. De 39 plankjes werden door mij naast elkaar geplaatst en de figuren die nog zichtbaar waren aan elkaar gepast. Vaag ontdekte ik: een doek over een stok, vermoedelijk een embleem van het weversgilde, een kruis, een schip en een hoorn. De heer van Riemsdijk kwam en vroeg: „Vertel mij nu eens eerlijk, wat wou die opkoper er voor betalen?” En opa biechtte eerlijk op en zei: „f 3,90”. „Zo,” zei de heer van Riemsdijk, „en ik bied je f 25.” Opa stond perplex en zei niets. „Is het niet genoeg, oude heer?” vroeg de heer van Riemsdijk en opa antwoordt: „Ach dat weet ik niet,” en de heer van Riemsdijk, die meende dat opa er niet mee tevreden was, kocht de boel voor f 100. Dat was een buitenkansje en dat het opa niet om geld te doen was, bleek wel, aangezien hij toezegde het geld te verdelen onder oom en de kinderen, terwijl hij zelf er een bescheiden deel van hield.

Bij de restauratie van de kerk zijn, evenals het „Laatste Oordeel”, de planken keurig gerestaureerd, weer in het plafond aangebracht.

Dat bezoek van de heer van Riemsdijk had voor mij nog een prettige kant. Het was nl. zo dat de heer van Riemsdijk nog gaarne een bezoek wilde brengen aan de antiquair H., maar hij wist niet precies waar deze woonde. Ik bood hem mijn geleide en na bij ons koffie te hebben gedronken, gingen wij op stap. Enkele huizen vanaf zijn winkel stond de antiquair een praatje te maken met een der burens. De heer van Riemsdijk zei: „Wij lopen maar voorbij zonder te groeten,” aangezien hij hun opmerkzaamheid niet wilde trekken. Het was een stralende zomerdag en de dochter van de antiquair hing halverwege uit het bovenraam. Toen wij de etalage bekeken, riep ze dadelijk: „Vader! Vader!” Wij waren de winkel ingegaan en in de korte ogenblikken die wij alleen waren, wees mij de heer van Riemsdijk op koperwerk dat niet antiek was, maar voor antiek doorging.

Toen de antiquair zag wie hij tegenover zich had, maakte hij een diepe buiging. De heer van Riemsdijk begon met te vragen naar oude scheepjes; toen werd de antiquair kwaad en zei: „Ja die had ik gehad als mijnheer van Riemsdijk er niet geweest was.” Bedoeld waren de scheepjes die in de kerk te Schermer-

horn waren. Wel viel het oog van de heer van Riemsdijk op een mooie in eikenhout gesneden schouw, maar die was door een Engelsman gekocht en dus ging de koop niet door. Wij vertrokken nadat de heer van Riemsdijk een kralenbeurs had gekocht, die hij echter niet kon betalen, maar de antiquair vond dit geen bezwaar, aangezien hij verklaarde, dat hij wilde dat hij van mijnheer van Riemsdijk *f* 100 000 te goed had. Onze wandeling strekte zich uit naar het stadhuis, waar de heer van Riemsdijk zijn oude vriend C. W. Bruinvis nog even wilde spreken. Maar aangezien het inmiddels vier uur was geweest vond hij het Museum gesloten. Hij vroeg de concierge of de heer Bruinvis nog op het archief was en toen deze vroeg wie hij kon aandienen, viel hij bijna dubbel bij het horen van de naam en liep op een draf heen. Het onderhoud met de archivaris heb ik niet meegemaakt, maar nog steeds houd ik de herinnering vast aan een zeer prettige dag.

Alkmaar, Augustus 1953

JOH. H. W. LUTJEHARMS